

Φιρνοβσίε ΑΧΜΕΝΤΟΒΑ,

Επικεφαλής της Σχολής της Ιστορίας
Ακαδημία της Δημόσιας Διοίκησης του Αζερμπαϊτζάν

ΣΟΥΣΑ- Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΣΟΥΣΑ ΤΟΥ ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ

Κατά τη συγκρότηση των Χανάτων του Αζερμπαϊτζάν, μια νέα πόλη είχε χτιστεί ως διοικητικό κέντρο μόνο στο Χανάτο του Καραμπάχ. Η πόλη ιδρύθηκε το 1752 από τον κυβερνήτη του Χανάτου, Παναχ Αλί- Χαν. Πρώτα, έχτισε το φρούριο Μπαγιάτ ως τόπος κατοικίας, αλλά δεν ήταν επαρκής ως στρατιωτική οχύρωση, για αυτό στη συνέχεια ο Χαν αποφάσισε να χτίσει μια πιο ισχυρή και απόρθητη πόλη-φρούριο. Για τον λόγο αυτό, επιλέχθηκε το αρχαίο χωριό Σουσά σε υψόμετρο 1400 μέτρων πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας περιτρυγυρισμένο από απότομους βράχους και δάση. Η πόλη ιδρύθηκε το δεύτερο

μισό του 18^{ου} αιώνα και σε σύντομο χρονικό διάστημα έγινε ένα από τα κορυφαία οικονομικά και πολιτιστικά κέντρα του Νοτίου Καυκάσου, ξεπερνώντας από αυτή την άποψη πολλές αρχαίες πόλεις των Χανάτων του Αζερμπαϊτζάν.

Σήμερα, υπάρχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με την προέλευση και τη σημασία του ονόματος της πόλης Σουσά. Ωστόσο, σύμφωνα με το λαϊκό μύθο, ο άνεμος αυτών των περιοχών ονομαζόταν «Σουσά» (που σημαίνει «γυάλινος» στην αζερμπαϊτζάνικη γλώσσα), επειδή ήταν τόσο αγνός και θεραπευτικός, όσο και ο κρύσταλλος.

Αζερμπαϊτζάνικο σπίτι στη Σουσά. Καλλιτέχνης V. Vereshchagin

Παραδοσιακό σύνολο μουσικών οργάνων του Αζερμπαϊτζάν

Εξήσου ιδιαίτερη, ήταν και η διαδικασία δημιουργίας των οικισμών της πόλης, στην αρχή μετακόμιζαν οι οικογένειες ευγενών και τεχνιτών, ενώ με την πάροδο του χρόνου κατέφθαναν κάτοικοι από άλλα, συχνά απομακρυσμένα μέρη, σχηματίζοντας ξεχωριστές συνοικίες, κάποια απ'αυτά ήταν το Ταμπρίζ, το Αϊλίκ και η Τζουλφά. Στη Σουσά διαμορφώθηκε ένας εκλεπτυσμένος πολιτισμός, οι δημιουργοί του οποίου προέρχονταν από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, ευγενείς, έμποροι και τεχνίτες. Οι ιδιαιτερότητες της σύνθεσης και των οικισμών στην πόλη αποτυπώθηκαν με φυσικό τρόπο στον πολεοδομικό σχεδιασμό: κάθε συνοικία έχτιζε το δικό της τζαμί, λουτρό, μεντρεσέ και άλλα κοινωνικά ιδρύματα της εποχής εκείνης.

Έναν σημαντικό παράγοντα στην ανάπτυξη της Σουσά αποτέλεσε το φρούριο της. Σύμφωνα με τις πηγές, μέχρι το 1797 ούτε ένας εχθρός πέρασε ποτέ αυτά τα τείχη. Το ασφαλές περιβάλλον συνέβαλε στην ενεργό ανάπτυξη της πόλης: πολλά караβανσεράια, τζαμιά, τάφοι και άλλα πολύτιμα κτίσματα αρχιτεκτονικής ανεγέρθηκαν στη Σουσά, συμπεριλαμβανομένων και των διάσημων αρχιτεκτονικών μνημείων όπως το παλάτι του Χαν και το τζαμί Γκοβχαρ-αγά. Στην ίδια περίοδο εντάσσεται και το έργο του αξιοσημείωτου Αζερμπαϊτζανού ποιητή του 18^{ου} αιώνα, Μολλά Πανάχ Βαγκίφ, τα ποιήματα του οποίου ταξίδευαν σε ολόκληρη τη μουσουλμανική Ανατολή.

Μετά την προσάρτηση του Νοτίου Καυκάσου στη Ρωσία, το Χανάτο του Καραμπάχ είχε καταργηθεί. Ωστόσο, η Σουσά διατήρησε το διοικητικό της καθεστώς, αρχικά ως κέντρο της στρατιωτικής περιφέρειας και από το 1841 ως πρωτεύουσα του Χανάτου. Η σημασία της πόλης ως οικονομικού κέντρου αυξήθηκε σημαντικά: εδώ αναπτύχθηκαν βιοτεχνίες κεντημάτων μεταξωτών υφασμάτων, η ταπητουργία και η οινοποίηση. Μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, έως και 2.000 τεχνίτες ζούσαν στη Σουσά.

Η Σουσά αποτέλεσε επίσης ένα σημαντικό πολιτιστικό κέντρο του Νοτίου Καυκάσου. Το 1801 ιδρύθηκε σχολείο στο τζαμί του Ιμπραήμ Χαν, το οποίο λειτουργούσε ήδη από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Το 1830 στη Σουσά άνοιξε το πρώτο νομαρχιακό σχολείο στο Αζερμπαϊτζάν. Επίσης, η πόλη ήταν η πρώτη που άνοιξε τις δημόσιες βιβλιοθήκες. Διέθετε επίσης, ένα μικρό τυπογραφείο. Το 1848 έγινε η παρουσίαση της πρώτης θεατρικής παράστασης στη Σουσά και από το 1882 η πόλη αποτέλεσε ένα σημαντικό θεατρικό κέντρο.

Η Σουσά από παλιά, επάξια απολαμβάνει τη φήμη του «Ωδείου του Καυκάσου». Αυτή η πόλη αποτελεί το λύκνο της μουσικής κουλτούρας του Αζερμπαϊτζάν, εδώ είχε ιδρυθεί η επαγγελματική Σχολή της δημοτικής μουσικής. Πολλοί λαϊκοί ερμηνευτές του Σουσά ήταν γνωστοί πολύ πιο πέρα από τα σύνορα του Χανάτου του Αζερμπαϊτζάν.

Κάστρο της Σουσά και το παλάτι της Χουρσίντ μπανού Ναταβάν, της κόρης του τελευταίου χανού του Καραμπάχ. Γραμματόσημο των αρχών του 20ου αιώνα

Λόγω των διεκδικήσεων των εδαφών του Αζερμπαϊτζάν που πυροδοτήθηκαν από τις Αρμενικές Εθνικιστικές ομάδες το 1905, όλο το Καραμπάχ μετατρά-

πηκε σε αρένα των διεθνών συγκρούσεων. Οι Αρμένιοι σκώτωναν και λίστευαν τους Αζερμπαϊτζάνους, καταστρέφοντας τα σπίτια τους και την πολιτιστική τους κληρονομιά. Τον Μάρτιου του 1920 μετά την εισβολή των τμημάτων των μονάδων του 11^{ου} Κόκκινου Στρατού, η Σούσα τέθηκε υπό τη Σοβιετική κυριαρχία.

Ως αποτέλεσμα των εσκεμμένων βημάτων της σοβιετικής ηγεσίας, το 1923 στο πάνω μέρος του Καραμπάχ δημιουργήθηκε η «Αυτόνομη Περιοχή του Ναγκόρνο-Καραμπάχ», με την ιδέα της αρμενικής αυτονομίας εντός του Αζερμπαϊτζάν. Η Σουσά, επίσης, είχε συμπεριληφθεί στο νέο σχηματισμό, αλλά σε αντίθεση με την προηγούμενη απόφαση, όχι ως περιφερειακό κέντρο. Παρόλα τ'αυτά, η πόλη συνέχιζε να παίζει το ρόλο ενός σημαντικού οικονομικού και πολιτιστικού κέντρου σε ευρύτερη περιοχή.

Η 8η Μαΐου 1992 είναι μια μαύρη ημερομηνία στην ιστορία του «Ωδείου του Καυκάσου», το οποίο καταλήφθηκε από τα Αρμενικά στρατεύματα. Από τότε, οι κάτοικοι της Σουσά έγιναν εκτοπισμένοι στη γη των προγόνων τους. Μετά από 28 χρόνια της κατοχής, στις 8 Νοεμβρίου του 2020 η Σουσά απελευθερώθηκε.

Το μανσωλείο του μεγάλου ποιητή Βαγίφ στη Σουσά μετά την αποκατάσταση απέκτησε την αρχική του όψη

Συσα

Τζαμί Γκοβχαργκά στη Σουσά και η πηγή πόσιμου νερού.

Το έτος 2022 είχε ανακηρυχθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν Ιλχάμ Αλίεβ, ως «Έτος της Σουσάς» και φέτος, επίσης γιορτάζεται η 270^η επέτειος της ένδοξης ιστορίας της Σουσάς.

Σήμερα, μετά από δεκαετίες καταστροφών και λαηλασιών υπό την αρμενική κατοχή, στην πόλη Σουσά υλοποιείται γενική ανοικοδόμηση και αποκατάσταση, συμπεριλαμβανομένης της ιστορικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς. Παράλληλα με την ανοικοδόμηση παλαιών μουσουλμανικών μνημείων και τζαμιών, ανακαινίζονται και οι αρχαίες χριστιανικές εκκλησίες. Στο Αζερμπαϊτζάν δεν υπάρχει διαφοροποιημένη προσέγγιση με βάση τη θρησκευτική πίστη, όλα τα μνημεία και οι θρησκευτικοί χώροι ανήκουν εξήσου στην πολυπολιτισμική κληρονομιά του Αζερμπαϊτζάν. Η Σουσά, η δεύτερη μεγαλύτερη και αρχαιότερη πόλη στο Καραμπάχ,

απέκτησε τη νέα της πνοή και ζωή. Χάρης της πλούσιας ιστορίας και της πολιτιστικής της κληρονομιάς, η Σουσά ως πολιτιστική πρωτεύουσα του Αζερμπαϊτζάν, τα προσεχή χρόνια θα γίνει ένα από τα σημαντικότερα αξιοθέατα της χώρας και τόπος που ευνοεί τη διεξαγωγή διάφορων διεθνών εκδηλώσεων και θα αποτελέσει το σημείο συνάντησης διαφορετικών πολιτισμών. ✨

Βιβλιογραφία

1. Ιστορία του Αζερμπαϊτζάν, σε επτά τόμους. Τόμοι 4 και 5. Μπακού, 2000-2001
2. «Αρμενικό ζήτημα» στον Καύκασο, σε τρεις τόμους (1906-1914). Μπακού, 2011
3. Εγκυκλοπαίδεια της Λαϊκής Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν, Τόμος II. Μπακού, 2005